

Datum

2019-10-01

Vår referens

Frida De Oliveira Lundquist

Planeringssekreterare

Frida.DeOliveira-Lundquist@malmo.se

Tjänsteskrivelse

Remiss från kulturdepartementet Långsiktighet och stadga i arbetet framåt - en myndighet för romska frågor (Ds 2019:15) ASN-2019-11378

Sammanfattning

Arbetsmarknads- och socialnämnden har mottagit remiss "*Långsiktighet och stadga i arbetet framåt – en myndighet för romska frågor*" för att avge yttrande till Kulturdepartementet. Utredningens uppdrag är att klargöra hur ett nationellt center för romska frågor kan inrättas.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen delar utredningens uppfattning om att det är viktigt att minoritetspolitiken är väl integrerad i all verksamhet. Förvaltningen har i arbetet med Romska informations- och kunskapscenter (RIKC) identifierat att den romska minoritetens delaktighet utgör en avgörande framgångsfaktor. Det är därför särskilt positivt att detta lyfts fram som en grundläggande utgångspunkt även för Myndigheten för romska frågor.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen välkomnar att utredningen betonar betydelsen av att särskilt fokus läggs på att inkludera kvinnor samt barn och ungdomar. Utredningens förslag om att Myndigheten för romska frågor bör placeras under den ännu ej inrättade Myndigheten för minoritetsfrågor bedöms som lämpligt.

Förslag till beslut

1. Arbetsmarknads- och socialnämnden avger yttrande till Kulturdepartementet enligt arbetsmarknads- och socialförvaltningens förslag.

Beslutsunderlag

- Remiss från kulturdepartementet - Långsiktighet och stadga i arbetet framåt - en myndighet för romska frågor Ds 2019:15
- Långsiktighet och stadga i arbetet framåt - en myndighet för romska frågor Ds 2019:15
- G-Tjänsteskrivelse ASN-2019-10-30 - Remiss från kulturdepartementet Långsiktighet och stadga i arbetet framåt - en myndighet för romska frågor
- Förslag till yttrande ASN 2019-10-30 Remiss från kulturdepartementet Långsiktighet och stadga i arbetet

Beslutsplanering

ASN presidieberedning 2019-10-09

Arbetsmarknads- och socialnämndens arbetsutskott 2019-10-17

Arbetsmarknads- och socialnämnden 2019-10-30

Beslutet skickas till
Kulturdepartementet

Ärendet

Arbetsmarknads- och socialnämnden har mottagit remiss ”*Långsiktighet och stadga i arbetet framåt – en myndighet för romska frågor*” för att avge yttrande till Kulturdepartementet. Sammanfattning av utredningen och förvaltningens överväganden följer utredningens disposition.

1. Uppdraget

Utredningens uppdrag är att klargöra hur ett nationellt center för romska frågor kan inrättas. Utredningen består av följande delar:

- Utredda och föreslå om centret ska inrättas inom ramen för befintlig myndighetsstruktur
- Föreslå vilka uppgifter centret ska ha med avgränsningar till andra myndigheter
- Analysera hur centrets arbete kan komplettera insatserna för att genomföra strategin för romsk inkludering, särskilt i relation till Länsstyrelsen i Stockholms läns samordnings- och uppföljningsansvar
- Utredda hur romskt deltagande och inflytande i förhållande till centrets uppgifter kan säkerställas
- Föreslå hur centret kan bidra till främjande av romskt språk och kultur
- Analysera de ekonomiska och personella konsekvenserna av sina förslag och beräkna kostnaderna för centret.

Utredningen ska beakta de förslag som lämnats av Kommissionen mot antiziganism, genomföras i dialog med romska företrädare och sakkunniga. Utredningen ska också inhämta synpunkter från berörda myndigheter.

Riksdagen beslutade 1999 att Sverige skulle ansluta sig till Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter. De nationella minoriteterna i Sverige är romer, sverigefinnar, tornedalingar, judar och urfolket samer. De nationella minoriteterna har utgjort en del av den svenska befolkningen under lång tid. Gemensamt för dem är att de har en egen religiös, språklig eller kulturell tillhörighet och en vilja att behålla sin identitet. År 2010 trädde lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk i kraft. I samband med detta fattade regeringen även beslut om en strategi för de nationella minoriteterna i vilken de nationella minoriteternas rättigheter förtydligades. Under 2016 tillsatte regeringen Utredningen om en stärkt minoritetspolitik som mynnade ut i betänkandet *Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik*. Under våren 2018 lämnade regeringen propositionen *En stärkt minoritetspolitik* till riksdagen.

2. Översikt

Den svenska minoritetspolitiken bygger på idén om de mänskliga rättigheterna som universella och gällande för alla och envar. Det är regeringens ansvar att försäkra att de mänskliga rättigheterna efterlevs i Sverige. I regeringens strategi för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter gör regeringen bedömningen att en MR-institution bör inrättas i Sverige. Frågan om att inrätta en från regeringen oberoende institution med mandat att främja och skydda de mänskliga rättigheterna utreds för närvarande inom Regeringskansliet.

Minoritetspolitiken har förstärkts genom *En samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering*

2012-2032. Riksdagen har också tillkännagivit behovet av fortsatt arbete mot antiziganism och för romsk inkludering. Riksdagen har också, sedan regeringen lanserade strategin för romsk inkludering, fortsatt att utveckla insatserna för romernas situation inom områdena arbete, utbildning, civilsamhällets organisering, hälsa och social omsorg. Arbetet har också förstärkts inom kultur, språk och romers situation på bostadsmarknaden.

De statliga myndigheterna såväl som kommunerna spelar centrala roller i arbetet med att förbättra romers livsvillkor. För att påskynda utvecklingen har regeringen mellan 2012 och 2015 genomfört satsning på pilotprojekt i Göteborg, Helsingborg, Linköping, Luleå och Malmö. Två av dessa kommuner, Malmö och Göteborg, har valt att fortsätta arbetet efter pilotverksamhetens slut genom att etablera kommunala romska informations- och kunskapscenter (RIKC). RIKC arbetar för att öka romsk delaktighet och romskt inflytande i samhället och har ett kommunövergripande uppdrag. RIKC riktar sig både till den romska befolkningen och till majoritetssamhället. De anställda på RIKC ger vägledning och rådgivning till romer och till tjänstepersoner i Malmö stads verksamheter.

Det civila samhället spelar också en viktig roll genom att utgöra ett komplement till de offentliga aktörerna. Civilsamhällets organisationer kan bidra till att stärka minoriteten romers inflytande och egenmakt samt fungera som en brygga mellan minoriteten romer och den offentliga förvaltningen. I synnerhet är minoritetens egna organisationer viktiga.

3. Övergripande bedömningar

Utredningen ger en översiktlig bild av minoriteten romers möjlighet att åtnjuta de mänskliga rättigheterna. I departementspromemorian *Den mörka och okända historien – Vitbok om övergrepp och kränkningar av romer under 1900-talet*, Kommissionen mot antiziganisms slutbetänkande och i Strategin för romsk inkludering synliggörs den systematiska diskriminering och rasism som riktats mot minoriteten romer under ett århundrade. Utredningen konstaterat att kommunala och statliga åtgärder har präglats av negativa förhållningssätt och påverkar romers tillgång till mänskliga rättigheter även idag.

I utredningen beskrivs hur myndigheter och kommuner har vidtagit insatser för att förbättra den romska minoritetens livsvillkor, men utan tillfredsställande resultat. Trots stora insatser kvarstår omfattande brister i romernas möjlighet att åtnjuta de mänskliga rättigheterna.

Utredningen konstaterar att det behövs en kompletterande och extraordinär insats av stabil och långsiktig karaktär, för att säkerställa romers rättigheter.

Ett av målen för minoritetspolitiken är att de nationella minoriteterna ges inflytande i frågor som berör dem. Utredningen konstaterat att allt fler samråd med de nationella minoriteterna görs, men att det fortfarande återstår mycket arbete för att romer ska ha inflytande och delaktighet i frågor som berör dem.

4. En myndighet för romska frågor

Mot bakgrund av att situationen för romers åtnjutande av de mänskliga rättigheterna är allvarlig och att det behövs mer kraftfulla insatser, föreslår utredningen att ett nationellt center för romska frågor i form av en statlig förvaltningsmyndighet ska inrättas. Myndigheten ska ges namnet Myndigheten för romska frågor. Myndigheten ska ha ett nationellt ansvar att främja

arbetet med mänskliga rättigheter för den nationella minoriteten romer. I det ingår att vara ett stöd i arbetet med att motverka antiziganism.

Utredningens bedömning är att inrättandet av en myndighet skulle vara en lämplig kompletterande åtgärd för att skapa stabilitet och långsiktighet i arbetet. Det skulle också innebära en tydlig markering att regeringen inte accepterat att mänskliga rättigheter överträds och att ansvaret för att detta sker vilar på staten.

Avsikten med myndigheten är inte att den ska agera i enskilda fall. Myndigheten ska verka inom det område som den är satt att ansvara för och synliggöra situationer så som förändringar i välfärdssystemet, beslut eller andra åtgärder där många romer påverkas. Genom att myndigheten kan skapa förändringar i kommunal förvaltning kan även förändringar på individnivå komma att uppnås.

Delaktighet och lokal förankring

Utredningen föreslår att myndigheten för romska frågor ska driva verksamheten i nära kontakt med den nationella minoriteten romer samt säkerställa en lokal förankring av verksamheten och att verksamheten når en lämplig geografisk spridning.

Att myndighetens verksamhet ska drivas i nära kontakt med minoriteten romer är inte liktydigt med att minoriteten har någon form av beslutanderätt över myndighetens verksamhet. Det innebär inte heller att den nationella minoriteten romer måste vara enig. Myndigheten måste ha en legitimitet hos den nationella minoriteten romer, men också hos majoritetsbefolkningen. Detta för att kunna utgöra den kraftsamling som krävs för att kunna säkerställa den romska minoritetens åtnjutande av de mänskliga rättigheterna

Utredningens bedömning är att lokal förankring är nödvändig för myndighetens verksamhet. Däremot anses inte utredningen att lokalkontor eller lokalt placerad personal är en lämplig lösning. Den lokala kopplingen ska istället säkerställas genom en modell där verksamheten bedrivs i nära kontakt med civilsamhället. RIKC i Malmö och Göteborg samt liknande verksamheter i andra kommuner beskrivs som lämpliga kanaler för lokal förankring och information, som bör utgöra centrala kontaktpunkter för Myndigheten för romska frågor. Utredningen beskriver RIKC som ett föredöme, och att det är önskvärt att fler kommuner börjar arbeta på ett sätt motsvarande det i Malmö och Göteborg.

En nämndmyndighet

Nämnden som leder Myndigheten för romska frågor föreslås utses av regeringen. I nämnden ska det enligt utredningens förslag finnas romsk kultur- och språkkompetens. En kanslichef ska finnas som en länk mellan nämnd och kansli. Vårdmyndigheten ska ansvara för kansli, lokal och tillhörande uppgifter. Inom nämnden bör det finnas en jämn fördelning avseende kön och sakkunskaper. Ledamöternas förordnande bör vara tidsbegränsat och byte av ledamöter bör ske successivt för att säkerställa ett naturligt skifte av sakkunskap. Utredningen presenterar förslag på hur man i rekryteringen av myndighetens kanslipersonal ska kunna säkerställa att personalen sammantaget har kunskap och beprövad erfarenhet inom relevanta områden.

Lämplig vårdmyndighet

Utredningen föreslår att Myndigheten för romska frågor ska vara en nämndmyndighet och ligga under en vårdmyndighet. Utredningen bedömer lämpligheten i att placera Myndigheten för romska frågor inom någon av de befintliga myndigheterna. Här anges

Diskrimineringsombudsmannen (DO) och Forum för levande historia (FLH) som befintliga myndigheter som kan anses vara lämpliga. Det alternativ som utredningen funnit vara mest lämpligt är dock en ny myndighet som ännu inte inrättats – en myndighet för minoritetsfrågor (MFM). Utredningens bedömning är att MFM skulle vara mest lämplig, utifrån att den kommer att besitta relevant kompetens samt vara starkt sammankopplad med Myndigheten för romska frågor.

Myndighetens ansvar

Myndigheten för romska frågor föreslås vidare stödja andra förvaltningsmyndigheter i deras arbete med mänskliga rättigheter för den nationella minoriteten romer. Detta innebär dock inte att övriga förvaltningsmyndigheternas ansvar för arbetet med romers åtnjutande av mänskliga rättigheter förändras.

Utredningen pekar tydligt ut att myndigheten ska ha ett särskilt ansvar för att stärka kvinnors samt barns och ungas egenmakt och inflytande. Myndigheten ska synliggöra antiziganism, diskriminering och utsatthet riktad mot minoriteten romer och utveckla metoder för att motverka dessa fenomen. Myndigheten för romska frågor föreslås också samla och medverka till att levandegöra och sprida kunskap om romers kultur, språk och historia.

5. Kostnadsberäkning och konsekvensanalys

Myndigheten för romska frågor föreslås finansieras inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse och utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering. Det totala resursbehovet uppskattas till 20 miljoner kronor årligen.

Utredningens bedömning är att de som huvudsakligen berörs av förslagen är individer som tillhör den nationella minoriteten romer, myndigheter, kommuner och regioner. Förslagen innebär ingen ändring i lagstiftade skyldigheter eller åtaganden för kommuner utöver de som finns idag.

Förslagen förväntas innebära samhällsekonomiska nyttor genom att minoriteten romers åtnjutande av de mänskliga rättigheterna säkerställs i högre utsträckning. På sikt kommer detta att innebära förbättrade förutsättningar till att på jämlika villkor delta i samhället samt förbättrad livskvalitet, stärkt identitet och kultur samt ett minskat välfärdsgap. Den romska minoriteten förväntas genom förslagen ges bättre möjlighet till att kunna delta i demokratiska processer. Förslagen förväntas också förbättra jämställdheten mellan könen samt stärka barns och ungas inflytande och egenmakt.

Förvaltningens övervägande

1. Uppdraget

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen anser att utredningen är angelägen och välkommen. Behovet av en statlig instans med ansvar för arbetet med de svenska nationella minoriteterna romska frågor har lyfts i såväl *Romers rätt – en strategi för romer i Sverige* (SOU 2010:55) och i *Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik* (SOU 2017:60).

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen delar uppfattningen om att det är viktigt att minoritetspolitiken är väl integrerad i all verksamhet och bedömer att en förutsättning för att

detta ska ske är en statlig instans som kan ge stöd och riktning i arbetet.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen har genom verksamheten Romskt informations- och kunskapscenter bidragit i arbetet med utredningen.

3. Övergripande bedömningar

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen delar bilden av att det inom majoritetssamhället och dess institutioner finns en otillräcklig kunskap om de svenska nationella minoriteterna och deras särskilda lagstadgade rättigheter, och i synnerhet en otillräcklig kunskap om minoriteten romers livsvillkor. Det finns ett behov av insatser som kan förbättra tilliten mellan den romska minoriteten och majoritetssamhället och motverka antiziganism och krav om assimilering.

4. En myndighet för romska frågor

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen anser att det är ett bra förslag att inrätta en myndighet för romska frågor. Förvaltningen delar utredningens bedömning om att befintliga initiativ och satsningar för att förbättra romers åtnjutande av de mänskliga rättigheterna inte i tillräckligt grad lyckats. En statlig myndighet för romska frågor ger legitimitet och en tydlig signal om att arbetet är viktigt. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen bedömer att en av förutsättningarna för RIKCS framgång varit att det funnits en tydlig politisk vilja i Malmö stad för att utveckla arbetet med de romska frågorna.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen har i arbetet med RIKC identifierat att den romska minoritetens delaktighet utgör en avgörande framgångsfaktor. Det är därför särskilt positivt att detta lyfts fram som en grundläggande utgångspunkt även för Myndigheten för romska frågor. Förvaltningen välkomnar särskilt att utredningen betonar betydelsen av att särskilt fokus läggs på att inkludera kvinnor samt barn och ungdomar. Utredningens förslag om att Myndigheten för romska frågor bör placeras under den ännu ej inrättade Myndigheten för minoritetsfrågor bedöms som lämpligt.

5. Kostnadsberäkning och konsekvensanalys

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen delar utredningens bedömning om att utredningens förslag inte medför något arbete eller ökade kostnader för de kommunala förvaltningarna. Förvaltningen ser däremot att en myndighet för romska frågor kan innebära en viktig kunskapsstöd i arbetet med att förbättra minoriteten romers åtnjutande av mänskliga rättigheter.

Ansvariga

Jonas Magnusson Enhetschef
Katarina Lindeberg Avdelningschef
Britt-Marie Pettersson Förvaltningschef